

Sosiaali- ja terveysministeriölle

STM/3629/2017

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry:n lausunto hallituksen esityksestä yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry. kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää kunnioittavimmin lausuntonaan seuraavaa.

Tiivistelmä

- SYL pitää esitettyjä muutoksia yleiseen asumistukeen huonoina. Esitykset heikentävät pienituloisten kansalaisten taloudellista tilannetta, lisäävät riippuvuutta toimeentulotuesta ja aiheuttavat epätoivottuja muutoksia asuntomarkkinoilla.
- SYL on erityisen huolissaan osa-asunnon normin vaikutuksista osa- ja yhteisasunnossa sekä alle 20 neliön asunnoissa asuvien opiskelijoiden toimeentuloon. SYL uskoo, että osa-asunnon normi tulee vähentämään opiskelijoiden yhteisasumista ja näin lisäämään asumistukimenoja.
- SYL pitää hallituksen esityksen vaikutusarvioita riittämättöminä ja esitystä yleisesti ottaen liian kiireellä valmisteltuna. Kahden viikon lausuntokierrosaika ei noudata valtioneuvoston sisäistä ohjetta riittävästä lausuntoajasta.

Osa-asunnon normista

SYL pitää esitystä osa-asunnon normin palauttamisesta epäonnistuneena. Esitys leikkaisi erityisesti pienituloisten ja keskimääräisesti matalampia vuokria maksavien kimppa- ja soluasujien asumistukea. Vaikka esitys koskee ministeriön vaikutusarvion mukaan vain 12 000 tuensaajaa, on etuuden menetys varsinkin opintotukea nostavien asumistuen asiakkaiden kohdalla suhteellisesti merkittävä. Esitetty osa-asunnon normi on erityisen haitallinen opiskelijoille, sillä opiskelijat eivät pysty täydentämään heikentynyttä asumistukea toimeentulotuella muiden pienituloisten tapaan.

Osa-asunnon normi kohdistuu pitkälti opiskelijoihin ja nuoriin pienituloisiin työssäkäyviin heidän asumiskäyttäytymisensä vuoksi. Opiskelija-asuntosäätiöiden soluasuntojen kysyntä on ollut laskussa jo pitkään ja yleiseen asumistukeen siirtymisen myötä myös kimppa-asuminen näyttää etuusnäkökulmasta riskialttiilta asumismuodolta. **Osa-asunnon normi heikentäisi edullisimpien asumismuotojen suosiota opiskelijoiden keskuudessa.** Yhteisasumisen väheneminen ajaisi opiskelijoita yhä enemmän asumaan kalliimpiin yksioihin ja pieniin kaksioihin, mikä lisää asumistukimenoja.

Osa-asunnon normi tuottaa erilaisia ongelmia eri puolella Suomea: pääkaupunkiseudulla suurin ongelma muodostuu alle 20 neliön asuntojen asumistukileikkaukseen ja muualla Suomessa osa-asuntoa vuokraaville enimmäisasumismenojen leikkaaminen 20 prosentilla aiheuttaa ongelmia jopa yleishyödyllisille asuntoyhteisöille.

Pääkaupunkiseudun vanhemmassa asuntokannassa pienet, alle 20 neliön asunnot ovat yleisiä sekä kokonsa ja hintansa puolesta sopivia itsenäistä elämää aloitteleville opiskelijoille. Pienten asuntojen kysyntä on pääkaupunkiseudulla todella suurta osaltaan korkeiden asumiskustannusten vuoksi. Opiskelijoiden keskimääräinen kuukausitulo on vain 913 euroa kuukaudessa, mikä pakottaa opiskelijat tavoittelemaan mahdollisimman edullisia asuntoja vapailta markkinoilta. Opiskelija-asuntoja riittää vain noin viidennekselle pääkaupunkiseudun korkeakouluopiskelijoista. Opiskelijoiden pienet tulot ja elämäntilanne tekevät pienistä asunnoista erityisesti nuorille opiskelijoille sopivia. Pienten asuntojen asukkaiden tuen leikkaaminen ei ratkaise asuntomarkkinoiden ongelmia, mutta heikentää pienituloisten suomalaisten toimeentuloa.

SYL huomauttaa, että luovilla rakennusratkaisuilla, esimerkiksi integroiduilla säilytystiloilla tai parvella, voidaan neliöltään pieneen asuntoon saada tilavuuden tuntua. SYL kannattaa opiskelija-asuntojen vähimmäiskokosäättelyn lieventämistä.

Kuntaryhmissä III ja IV osa-asunnon normi asettaa sen sijaan enimmäisasumismenojen tason niin alhaiseksi, että **edes omakustannevuokrilla asuntoja tuottavien opiskelija-asuntosäätiöiden on hankala tarjota soluasuntoja kyseiseen hintaan**. Edellämainittuja haasteita on ainakin Tampereella, Jyväskylässä, Rovaniemellä ja Turussa. Osa-asunnon normi heikentäisi soluasuntojen kysyntää, mikä pakottaisi opiskelija-asuntosäätiöt parantamaan soluasuntojen kysyntätilannetta ja tasamaan tyhjäkäytön kustannusta korottamalla kysyntäpien opiskelija-asuntojen, kuten yksiöiden ja kaksioiden hintaa lähemmäs yleisen asumistuen enimmäisasumismenoja. Soluasuntojen kysynnän heikkeneminen ja tyhjäkäyttö on kallista yhteiskunnalle sekä asumistukikustannusten lisääntymisen että yhteiskunnan tuella rakennetun opiskelija-asuntokannan tyhjäkäytön kautta.

Hallituksen esityksessä on todettu osa-asunnon normin vaikuttavan 12 000 opiskelijan asumistuen suuruuteen. Myöhemmin lakiesityksessä kuitenkin todetaan, että opiskelijoiden asumistilanteista ei ole tarpeeksi tietoa arvioiden tueksi. Opiskelijabarometrin mukaan noin 40 000 opiskelijaa asuu asunnon osissa ja tämän lisäksi merkittävä joukko opiskelijoista asuu alle 20 neliön asunnoissa. SYL ei pidä STM:n arviota vaikutuksista luotettavana ja toivoo, että vaikutusarviointeja pyrittäisiin tekemään tietoon perustuen.

SYL huomauttaa, että opiskelijat ovat olleet yleisen asumistuen piirissä vasta kaksi kuukautta, mutta erityisesti opiskelijoiden asumistukeen kohdistuvia säästöesityksiä on tullut jo useita. Jatkuvat leikkaus- ja heikennysesitykset eivät ole linjassa hallituspuolueiden kansanedustajien tapaan perustella opintotukileikkauksia osaltaan paremmin reaaliin asumiskustannuksiin vastaavan yleisen asumistuen käyttönotolla.

SYL toivoo, että opiskelijoiden toimeentuloa tarkasteltaisiin kokonaisuutena yhdessä opintotuen kanssa. Opiskelijat ovat kärsineet tällä hallituskaudella jo suurimmat yksittäiseen väestönosaan kohdistuvat etuusleikkaukset ja opiskelijoita koskevaa etuuslainsäädäntöä on muuteltu ennätystahtia. Pienituloisista opiskelijat ovat ainoa ryhmä, jonka tulot ovat laskeneet 2011-2018 talouspolitiikan seurauksena. Pienituloisimpien opiskelijoiden tulot tippuivat 279 euroa kuukaudessa eli enemmän kuin yhden kuukauden opintorahan verran. Opintotukea ja asumistukea heikentävien esitysten tahti aiheuttaa opiskelijoissa hämmennystä ja huolta toimeentulostaan. Etuuksien tulisi toimia opiskelurauhan mahdollistajan, ei häiritä sitä.

Vuokraindeksistä siirtyminen elintasoindeksiin ja enimmäistukimenojen jäädytys vuodeksi 2017

SYL pitää käsittämättömänä, että hallitus esittää asumistukea kymmenillä miljoonilla leikkaavia muutoksia ilman, että hallituksen esityksessä on minkäänlaista arvioita vaikutuksista tuensaajien asemaan. Hallituksen tulisi esityksessään arvioida optimististen talousvaikutusten lisäksi laajasti päätösten vaikutuksia yhteiskuntaan, tuensaajiin ja asuntomarkkinoihin. Esityksen vaikutusarvioinnissa vuokraindeksistä elintasoindeksiin siirtymistä ei mainita sanaakaan kohdassa 3.2 (Vaikutukset tuensaajien asemaan), vaikka suurin osa esityksen oletetuista säästövaikutuksista arvioidaan saatavan tästä muutoksesta. Vaikutusarvioiden puutteellisuudesta ei voida syyttää kiireellistä valmistelua, sillä esitykset indeksimuutoksista ja enimmäisasumismenojen jäädytyksestä on ollut tiedossa kevään puolivälitarkastelusta lähtien.

Viime vuosina toteutetut enimmäisasumismenojen jäädytykset ovat todistaneet, että vuokrat nousevat enimmäisasumismenojen jäädytyksistä riippumatta ja asumistukeen kohdistetut kiristykset vain heikentävät tuensaajien taloustilannetta. Enimmäisasumismenot ylittyvät jo tällä hetkellä 72 prosentilla asumistuen saajista ja esitettyjen muutosten myötä prosenttiosuus nousee 76 prosenttiin. Ensijaisten sosiaaliturvaetuuksien riittämättömyys johtaa pienituloisten tippumiseen viimesijaisen vähimmäisturvan, toimeentulotuen piiriin. Toimeentulotuen käytön lisääntyminen lisää pienituloisten edunsaajien kannustinloukkuja ja heikentää näin mahdollisuuksia ottaa vastaan työtä.

Asumistukimenoja on viime vuosina kasvattanut erityisesti heikko työllisyystilanne. SYL:n mielestä asumistukimenojen kasvua hillitään parhaiten panostamalla työllisyyttä edistäviin ja vuokra-asuntojen tuotantoa jouduttaviin toimiin. Nyt esitetyt leikkaukset eivät ratkaise mitään rakenteellista ongelmaa, mutta heikentävät pienituloisten taloudellista tilannetta, joidenkin opiskelijoiden osalta jopa merkittävästi.

Lainsäädännön valmistelusta

SYL esittää huolensa lainsäädännön valmistelun tasosta. Esitys yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta vaikuttaa kiireellä valmistellulta ja on vaikutusarvioinnin osalta selkeän puutteellinen. SYL toivoo, että esitetyn kaltaisia sosiaaliturvaa käsitteleviä muutoksia arvioitaisiin monipuolisesti sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta, jotta valiokunnilla ja laeista päättävillä kansanedustajilla on kokonaisvaltainen käsitys tehtyjen muutosten vaikutuksista.

Sen lisäksi, että esityksen vaikutusarviointit olivat hyvin puutteellisia, SYL jäi kaipaamaan esitykseltä perusteluita osa-asunnon normin käyttöönottoon. SYL:lle on jäänyt epäselväksi ongelma, johon osa-asunnon normilla pyritään vastaamaan.

SYL huomauttaa myös, että kahden viikon lausuntoaika on erittäin lyhyt eikä se ole säännösvalmistelun kuulemisoppaan mukainen. Asumistukea koskevia lakimuutoksia on viety kuulemisprosessin läpi kohtuuttoman nopeasti ja vähäeleisesti aikaisemminkin tällä hallituskaudella. SYL toivoo, että hallitus kiinnittää huomiota lainsäädännön laatuun ja kuulemisprosessin vaikuttavuuteen tulevia muutoksia valmistellessaan.

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry.

Riina Lumme
puheenjohtaja

Eero Manninen
pääsihteeri

Lisätietoa:

Puheenjohtaja Riina Lumme, 044 906 5007, riina.lumme@syl.fi

Sosiaalipolitiikan asiantuntija Silja Silvasti, 041 515 2233, silja.silvasti@syl.fi